

Regeringens skrivelse

2004/05:81

Redogörelse för verksamheten inom Europarådets
ministerkommitté m.m. under år 2004

Skr.
2004/05:81

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 17 mars 2005

Göran Persson

Laila Freivalds
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté m.m. under år 2004.

1	Inledning.....	4
2	Verksamheten i ministerkommittén.....	5
2.1	Samarbetsprogram.....	8
2.2	Europarådssekretariatet och budgeten	9
3	Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och dess övervakningsorgan.....	10
3.1	Ratifikationsläget	10
3.2	Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen).....	11
3.3	Det löpande arbetet	12
4	Arbetet inom de olika verksamhetsområdena.....	14
4.1	Mänskliga rättigheter, demokratifrågor och rättsligt samarbete	14
4.1.1	Normativt arbete om mänskliga rättigheter	14
4.1.2	Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter	15
4.1.3	Europeisk konvention om förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning	15
4.1.4	Nationella minoriteter	16
4.1.5	Kampen mot diskriminering, rasism och främlingsfientlighet.....	17
4.1.6	Romer.....	17
4.1.7	Jämställdhet mellan kvinnor och män.....	18
4.1.8	Sociala stadgan	18
4.1.9	Massmedier	19
4.1.10	Asyl-, flykting-, medborgarskaps- och integrationsfrågor.....	19
4.1.11	Lokal demokrati och gränsöverskridande samarbete	21
4.1.12	Bioetik.....	22
4.1.13	Rättsligt samarbete.....	23
4.1.14	Folkrättsfrågor	24
4.1.15	Djurskyddsfrågor	24
4.2	Sociala frågor	25
4.2.1	Social sammanhållning	25
4.2.2	Socialförsäkringsfrågor.....	25
4.2.3	Befolkningsstudier	26
4.2.4	Hälso- och sjukvård	26
4.3	Utbildnings- och kulturfrågor och kulturell mångfald.....	26
4.3.1	Utbildning	26
4.3.2	Kultur och kulturarv.....	28
4.3.3	Idrott.....	28
4.3.4	Ungdomsfrågor	29
5	Annan verksamhet knuten till Europarådet	30

5.1	Partsavtalet på social- och hälsoområdet	30	Skr. 2004/05:81
5.2	Europafarmakopén	30	
5.3	Europarådets utvecklingsbank	32	
5.4	Pompidougruppen för narkotikafrågor.....	32	
5.5	Filmstödsfonden "Eurimages"	33	
5.6	Kommissionen för demokrati genom lag.....	33	
5.7	Europarådets Nord-Sydcentrum.....	33	
5.8	Europeiskt centrum för moderna språk i Graz	34	
5.9	Korruptionsbekämpning.....	34	
6	Förteckning över medlems- och kandidatländer samt observatörländer	35	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 mars 2005.....	36	

1 Inledning

Europarådet skall främja respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer. Genom att främja individens rättigheter bidrar organisationen till fred, stabilitet och säkerhet. Sverige arbetar för att politiskt stärka Europarådets roll på dessa områden. Det är framför allt där som organisationen har fördelar jämfört med andra organisationer och därmed kan tillföra ett mervärde. Europarådet bör därför bland annat fortsätta stödja den demokratiska utvecklingen i Central- och Östeuropa, på västra Balkan och i södra Kaukasien.

Under 1990-talet var organisationens utmaning en snabbt växande medlemskrets. I oktober 2004 blev Monaco Europarådets fyrtiosjätte medlemsstat. Det betyder att Vitryssland i dag är det enda europeiska land (förutom Heliga Stolen) som inte är medlem i Europarådet. Som en följd av 1990-talets utvidgning har Europarådets verksamhet under senare år fokuserat på att stärka respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättssamhället i nyare medlemsländer.

Förberedelser pågår just nu för Europarådets tredje toppmöte som kommer att hållas den 16–17 maj 2005 i Warszawa. Medlemsstaternas stats- och regeringschefer skall då ta ställning till Europarådets prioriteringar de kommande åren. Toppmötet förväntas också precisera Europarådets roll i det förändrade Europa, som bland annat kännetecknas av utvidgningen av Europeiska unionen (EU), och hur möjligheterna till samverkan mellan Europarådet och EU samt Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och Förenta nationerna (FN) skall tillvaratas på ett effektivare sätt.

Sverige eftersträvar fortsatt att Europarådets verksamhet i huvudsak skall inriktas på att stärka förverkligandet av de värderingar, skyldigheter och åtaganden som medlemsstaterna delar. Organisationens aktiviteter och resurser skall bidra till att individen kan åtnjuta sina mänskliga rättigheter i samtliga medlemsländer.

Sedan den 1 maj 2004 är mer än hälften av Europarådets medlemsstater också medlemmar i EU. Eftersom Sveriges agerande i Europarådet är en del av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik vill den svenska regeringen stärka EU:s roll som aktör i Europarådet. Som ett led i detta bör EU-samordningen bli effektivare, både i Strasbourg och i Bryssel. Samtidigt är det viktigt att EU-samarbetet inte försvagar varje medlemsstats eget ansvar för att uppfylla sina åtaganden och skyldigheter inom ramen för Europarådet, och den övervakning som inrättats i detta avseende.

Utöver ministerkommittén utgör den parlamentariska församlingen, lokal- och regionalkongressen samt Europadomstolen de huvudsakliga institutionerna och organen i Europarådet.

2 Verksamheten i ministerkommittén

Skr. 2004/05:81

Ministerkommittén, som är Europarådets beslutsfattande och verkställande organ, består av medlemsstaternas utrikesministrar (eller deras ställföreträdare, ambassadörerna i Strasbourg). Ministerkommittén fattar beslut om verksamhetens uppläggning, och budgeten, antar normer till exempel i form av rekommendationer eller konventioner med mera. Ministerkommittén utgör också ett forum för dialog mellan medlemsländerna.

Ministerkommitténs beslut förbereds i många fall i olika styr- och expertkommittéer. En stor del av förhandlingarna och policyutvecklingen inom olika sakområden sker i dessa kommittéer.

Nederländerna, Norge och Polen ordförande

Tre medlemsländer innehade i tur och ordning ministerkommitténs ordförandeskap under år 2004. Från november 2003 till maj 2004 var Nederländerna ordförande. Därefter var Norge ordförande från maj 2004 till november 2004. Polen inledde sitt halvårslånga ordförandeskap i november 2004. De tre länderna har strävat efter en kontinuitet i arbetet och ägnat betydande uppmärksamhet åt ordföranderollen. En framträdande prioritering har varit att stärka respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstaten.

Ett ministermöte ägde rum i Strasbourg den 12–13 maj 2004 då Nederländerna överlämnade ordförandeskapet till Norge. I enlighet med ett beslut från år 2003 genomfördes inget ministermöte under hösten. Den 10 november 2004 ägde i stället ett särskilt möte på hög tjänstemannanivå rum i Strasbourg för att markera ordförandeskapet från Norge till Polen.

Verksamheten i ministerkommittén under året har i hög grad annars präglats av frågorna om det tredje toppmötet, Europarådets bidrag till kampen mot terrorism och reformen av den europeiska domstolen för mänskliga rättigheter.

Europarådets tredje toppmöte

Efter flera års diskussioner noterade ministrarna vid ministermötet i maj ett förslag att Europarådets tredje toppmöte skulle hållas den 16–17 maj 2005 i Warszawa. De föregående diskussionerna präglades av en större samsyn om behovet av ett toppmöte samt tänkbar dagordning och möjliga resultat. I likhet med många andra medlemsstater påpekade Sverige i sitt anförande att toppmötet skulle erbjuda ett utmärkt tillfälle till översyn och förtydligande av Europarådets roll i det nya Europa. Ett slutgiltigt beslut om de föreslagna datumen och platsen fattades därefter av ställföreträdarna i ministerkommittén i juli. I november ledde diskussionen till beslut om att bilda en förhandlingsgrupp öppen för alla medlemsländer med ansvar för att ta fram förslag till deklaration och handlingsplan för toppmötet. Förhandlingsgruppen möttes en gång under år 2004 för att diskutera det första utkastet till handlingsplan, vilket omfattade fyra avsnitt: 1) mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och

demokrati, 2) utmaningar för europeiska samhällen i det 21:a århundradet, 3) social sammanhållning, demokratiska värderingar och kulturell mångfald, 4) samarbete med andra internationella och regionala organisationer.

Åtgärder mot terrorism

De uppmärksammade terrordåden under året, framför allt i Madrid och Beslan, påverkade även Europarådet. Bland annat beslutade ministrarna vid mötet i maj därför att intensifiera den översyn av organisationens arbete mot terrorism som redan påbörjats, och att utarbeta ett eller flera instrument för att täppa till de luckor som finns i internationell rätt eller bland de åtgärder som vidtagits i kampen mot terrorism. Ett intensivt arbete inleddes sedan med att bland annat utarbeta en konvention om förebyggande av terrorism. Målsättningen är att kunna öppna denna för undertecknande vid toppmötet. Besluten om Europarådets bidrag till kampen mot terrorism föregicks av viss oenighet, framför allt när det gällde frågan om Europarådet skulle börja utarbeta en allomfattande konvention mot terrorism. De flesta medlemsstater föredrog dock att verka för en FN-konvention på området.

Reform för att förbättra genomförandet av Europakonventionen

Ministrarna antog vid mötet i maj 2004 det ändringsprotokoll till Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna (Europakonventionen) som förhandlats fram under de senaste åren. Tillsammans med ett antal rekommendationer utgör detta ett reformpaket, vilket syftar till att förbättra genomförandet av Europakonventionen i Europarådets olika medlemsstater. Detta förväntas i sin tur bidra till att minska Europadomstolens alltmer ohanterliga arbetsbörda.

Vid tjänstemannamötet i november anordnades ett evenemang under vilket medlemsstaterna bjöds in att underteckna eller ratificera protokoll 14 till Europakonventionen. Tio medlemsstater undertecknade protokoll 14, medan tre medlemsstater ratificerade detsamma. Sverige hade undertecknat protokoll 14 den 3 september 2004 och förutses ratificera det under 2005.

Europarådets utvidgning

I oktober 2004 blev Monaco Europarådets fyrtiosjätte medlemsstat. En förutsättning för medlemskapet var att Frankrike och Monaco enades om förändringar av ett avtal som gav endast franska medborgare möjlighet att inneha vissa högre statliga tjänster i Monaco. Ministerkommittén kommer på sedvanligt sätt att övervaka att Monaco genomför de skyldigheter och åtaganden som anslutning medför.

Utsikterna för ett vitryskt medlemskap är alltså mörka. Även om kriterierna för att komma i fråga för medlemskap inte innebär krav på en fungerande demokrati, måste kandidatlandet utfästa sig att uppfylla skyldigheter och åtaganden som förverkligar de gemensamma värden

som Europarådet representerar. Situationen i Vitryssland ger inte Skr. 2004/05:81
förutsättningar för aktivitet angående den vitryska ansökan om
medlemskap, som inlämnades 1993.

Ett löpande inslag i ministerkommitténs verksamhet är dialog om utvecklingen i medlemsstaterna inom områdena mänskliga rättigheter, demokrati och rättssamhället. Tyngdpunkten ligger av naturliga skäl på medlemsstater som ännu inte avslutat övergången till demokrati och rättssamhället.

Europarådets sekretariat utarbetar under åren närmast efter ett lands anslutning till Europarådet regelbundet rapporter om utvecklingen med förslag till rekommendationer. Ministerkommittén behandlade sådana rapporter för Bosnien och Hercegovina, Georgien, Moldavien och Serbien och Montenegro och fattade beslut om rekommendationerna. Övervakningen syftar till att främja genomförandet av de skyldigheter och åtaganden som medlemskap i Europarådet innebär.

Övervakningsresultaten utgör en god grund för samarbetsprogram mellan Europarådet och berörda länder för att stödja ländernas genomförande.

Ministerkommittén övervakar genom en särskild arbetsgrupp (GT-SUIVI.AGO) utvecklingen i Armenien och Azerbajdzjan. Sverige ingår i gruppen som genom dialog, skriftliga frågor och besök i länderna fäst uppmärksamheten på såväl framsteg som brister i båda länderna vad gäller respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

I vissa fall föranledde läget i olika länder eller områden särskilda diskussioner även om ingen övervakning var aktuell. Det gällde till exempel förberedelserna för valen i Georgien och Ukraina, situationen för skolundervisning med latinskt alfabet i Transnistrien i Moldavien, och våldsamheterna i Kosovo i mars 2004. Medlemsstaterna fick då tillfälle att markera sin uppfattning i de aktuella frågeställningarna. I många fall har diskussionerna följts upp av aktiviteter från Europarådet för att bistå landet i fråga.

Ministerkommittén avslutade sin ämnesvisa övervakning av alla medlemsländer vad gällde lokal och regional demokrati samt yttrande- och mediefrihet. Ministerkommittén enades också, bland annat med hjälp av svenska förslag, om en förändring av den ämnesvisa övervakningen. Övervakningens resultat skall nu tydligare göra avtryck på Europarådets verksamhet, vilket också speglades i slutsatserna från övervakningen av yttrande- och mediefrihet.

Övervakning är ett arbetssätt som under året var föremål för återkommande kritik, särskilt som alla medlemsstater inte blir föremål för lika omfattande övervakning eller uppmärksamhet i ministerkommittén. Sverige fortsatte under året att se övervakning som ett konstruktivt verktyg för att utvärdera framsteg och möjliggöra vidare utveckling, bland annat genom stöd och samarbete i olika former.

2.1 Samarbetsprogram

En relativt omfattande del av Europarådets verksamhet består av olika former av samarbetsprogram. Dessa har växt i antal i takt med att

medlemskretsen utvidgats. Budgeten för samarbetsprogrammen år 2004 uppgick till cirka 13 miljoner euro. De största programmen avsåg Ryska federationen, Serbien och Montenegro och Bosnien och Hercegovina. Programmen riktar sig så gott som uteslutande till nyare medlemsstater och syftar till att underlätta för dem att uppfylla de skyldigheter och åtaganden som följer på medlemskap i organisationen.

Ministerkommittén har strävat efter att programverksamheten, vid behov, planeras i nära samarbete med EU och andra internationella organisationer, särskilt OSSE. En del program genomförs inom ramen för Europarådets och Europeiska kommissionens gemensamma samarbetsprogram, med delad finansiering.

Exempel på program som pågått en tid är aktiviteter riktade till Ryssland, Moldavien, Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Ukraina, Bosnien och Hercegovina, Serbien och Montenegro, Makedonien och Albanien.

Europarådet är fortsatt aktivt även i samarbete med bland annat OECD när det gäller korruptionsbekämpning och den så kallade stabilitetspakten för sydöstra Europa. I det sistnämnda har Europarådet en samordnande roll, främst inom arbetsområdena I (demokrati och mänskliga rättigheter) och III (underarbetsområdet för rättsliga och andra inrikespolitiska frågor).

2.2 Europarådssekretariatet och budgeten

Europarådets parlamentariska församling valde i juni 2004 den brittiske parlamentarikern Terry Davis till ny generalsekreterare för Europarådet. Davis tillträdde ämbetet den 1 september 2004. Mandatet sträcker sig över fem år.

Europarådets ordinarie budget uppgick år 2004 till 180,5 miljoner euro. Därtill kommer pensionsutgifter, medel för verksamheten i Europarådets ungdomscenter samt medel för byggnader. Avgifter till de partsavtal¹ som Sverige ingått tillkommer också. Europadomstolen får år 2004 en extra resursförstärkning som en del av ett treårsprogram för perioden 2003–2005.

Sveriges andel av Europarådets budget uppgick år 2004 till 2,20 procent, och år 2005 till 2,22 procent. Sveriges andel finansieras över utgiftsområde 5, internationell samverkan. I beräkningen av medlemsstaternas andelar tas hänsyn till befolkningsmängd och BNP. Sveriges bidrag till Europarådet uppgick år 2005 till sammanlagt cirka 50 390 000 kr, varav cirka 40 755 000 kr gick till den ordinarie budgeten, cirka 8 990 000 till partsavtalen, cirka 520 000 kr till ett projekt om människohandel och cirka 125 000 kr till en sekundering av en jurist.

En arbetsgrupp för översyn av den bidragsskala som för närvarande gäller inrättades i slutet av 2001. Arbetet pågår alltjämt. I slutet av 2001 valdes Sverige in i Europarådets budgetkommitté för perioden den 1

¹ partsavtal på social- och hälsoområdet, Europafarmakopén, Europarådets utvecklingsbank, Pompidougruppen för narkotikafrågor, filmstödsfonden "Eurimages", kommissionen för demokrati genom lag, Europarådets Nord-Sydcentrum, europeiskt centrum för moderna språk i Graz och partsavtal för uppföljning på korruptionsområdet.

januari 2002–31 december 2004. En svensk representant har därefter valts för ytterligare en tvåårsperiod.

Budgetförhandlingarna har under senare år utgått från en strävan efter reell nolltillväxt. Under år 2004 var det in i det sista osäkert om den föreslagna budgeten för år 2005 skulle kunna antas då vissa medlemsstater ifrågasatte organisationens prioriteringar, framför allt de övervakningsmekanismer som finns för att säkra efterlevnaden av medlemsstaternas åtaganden, den ökande andelen lönekostnader och fortsatta resursförstärkningar för Europadomstolen. Europadomstolen kommer under år 2005, liksom år 2004, att få extra resurser.

Vid avvägningen av behoven för de olika sektorer där Europarådet är verksamt är Sveriges inställning alltjämt att kärnverksamheten, det vill säga främjandet av respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer, skall prioriteras. Sverige har i budgetarbetet under det gångna året framfört stöd för en uppjustering av budgeten enligt inflationen, samt visat beredskap att överväga vissa ytterligare utgifter, såsom ökade resurser för domstolen.

Under perioden 2004–2006 har Sverige ställt en jurist på handläggarnivå till förfogande för Europarådets sekretariat med uppgift att ansvara för genomförandet av Europarådets samarbetsprogram för kampen mot sexuellt utnyttjande av barn. Sverige har under året även beslutat om att helfinansiera ett Europarådsprojekt mot människohandel i södra Kaukasien. Det övergripande syftet med projektet är att få en aktuell bild av situationen för människohandel i regionen för att därmed kunna stärka förebyggande åtgärder.

3 Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och dess övervakningsorgan

3.1 Ratifikationsläget

Vid årsskiftet 2004/2005 hade samtliga medlemsstater, utom den senast tillkomna medlemsstaten Monaco, ratificerat Europakonventionen.

Till konventionen hör sex tilläggsprotokoll med materiella rättigheter (till exempel skydd för egendom, rätt till undervisning, rörelsefrihet, förbud mot dödsstraff, och rätt att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott). Under det gångna året ratificerades tilläggsprotokoll nr 1 och 4 av ytterligare en stat, medan tilläggsprotokoll nr 7 ratificerades av ytterligare två stater. Därmed uppgick antalet anslutna stater vid årsskiftet till 43 (nr 1), 38 (nr 4) och 37 (nr 7).

Tilläggsprotokoll nr 6, som förbjuder dödsstraff i fredstid, har ratificerats av samtliga medlemsstater utom Ryska federationen och Monaco.

Elva stater hade vid utgången av år 2004 anslutit sig till tilläggsprotokoll nr 12, som innehåller ett generellt förbud mot

diskriminering. Detta protokoll, som antogs av ministerkommittén redan år 2000, kommer därmed att träda i kraft under år 2005.

Antalet stater som ratificerat tilläggsprotokoll nr 13, vilket föreskriver ett totalförbud mot dödsstraff och som trädde i kraft 2003, uppgick vid utgången av år 2004 till 29 stycken. Det innebär en ökning med nio stater i förhållande till föregående år.

Sverige har ratificerat samtliga tilläggsprotokoll med materiella rättigheter utom det tolfte.

Protokoll nr 14 om förändringar av proceduren inför Europadomstolen (jämför avsnitt 3.2) hade vid årsskiftet ratificerats av fem medlemsstater. För att detta protokoll skall träda i kraft krävs anslutning av samtliga medlemsstater. En svensk ratifikation kan väntas under år 2005.

3.2 Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen)

Som framgått av tidigare skrivelser har det växande antalet medlemsstater och en allt större medvetenhet bland allmänheten om Europakonventionen lett till en kontinuerlig, numera närmast dramatisk, ökning av antalet klagomål till Europadomstolen. En första fas i det reformarbete som under flera år pågått för att råda bot på Europadomstolens problem med en alltmer övermäktig arbetsbörda avslutades under våren 2004. I maj 2004 antog ministerkommittén ett reformpaket, som syftar till att garantera övervakningssystemets effektivitet på sikt.

Reformpaketet består av flera olika delar. Mot bakgrund av att Europadomstolens framtida funktion bara kan säkras om Europakonventionen får ordentligt genomslag på nationell nivå är reformpaketets olika rekommendationer och resolutioner de viktigaste inslagen. Det är sammantaget fem rekommendationer, varav två antagits tidigare (en som rör omprövning och resning i mål på det nationella planet som en följd av en dom från Europadomstolen, och en som rör publiceringen och spridningen av konventionstexten och Europadomstolens praxis i medlemsstaterna). De tre rekommendationer som framförhandlats på senare tid behandlar utbildning om Europakonventionen inom ramen för bland annat vissa universitetsutbildningar, granskning av bland annat författningsförslags överensstämmelse med Europakonventionens krav, samt frågan om förbättring av inhemska rättsmedel. Den av resolutionerna som innebär en uppmaning till Europadomstolen att i sina domar peka på strukturella problem, så kallade systemfel, i de nationella rättsordningarna är av stor principiell betydelse.

En annan del av reformpaketet är protokoll nr 14 till Europakonventionen. Förändringarna syftar till att rationalisera domstolens arbete i olika avseenden. Protokollet påverkar inte de rättigheter enskilda tillerkänns enligt konventionen utan inskränker sig till ändringar av proceduren inför Europadomstolen. Bland de viktigaste kan nämnas ändringar i domstolens domförhållningsregler. När det nya protokollet trätt i kraft kommer kommittéer med tre domare att kunna

döma i sak i mer rutinartade mål (hittills har sju domares medverkan krävts). En enda domare kommer att kunna besluta att mål inte skall tas upp till prövning i sak eller avskryva mål (nu beslutar tre domare om detta). Ett nytt krav som måste uppfyllas för att mål skall tas upp till sakprövning införs också. Vidare ges ministerkommittén möjlighet att väcka talan inför Europadomstolen mot en stat för bristande efterlevnad av en tidigare dom från domstolen. I en politisk deklARATION, som också antogs i maj 2004, har medlemsstaterna uppmanats att vidta de åtgärder som behövs (undertecknande och ratifikation) för att protokollet skall kunna träda i kraft inom två år.

I och med att det nu beskrivna reformpaketet antogs inleddes också den andra fasen i arbetet med att reformera konventionssystemet, nämligen det praktiska genomförandet av reformen. Mestadels skall detta arbete utföras i medlemsstaterna men det kommer att ske under visst överinseende av Europarådets styrkommitté för mänskliga rättigheter (CDDH) och dess underkommitté för procedurfrågor (DH-PR).

Under våren 2004 förrättades val av ledamöter till Europadomstolen. Den parlamentariska församlingen återvalde Elisabet Fura-Sandström till svensk ledamot av domstolen. Hennes mandattid är sex år, räknat från och med den 1 november 2004. Den kan dock komma att förlängas som en följd av att protokoll nr 14 träder i kraft. Genom protokollet ändras nämligen mandattiden för domarna från sex till nio år samtidigt som möjligheten till omval tas bort.

3.3 Det löpande arbetet

Under år 2004 meddelade Europadomstolen drygt 700 domar, vilket är ungefär lika många som under året innan. Dessutom meddelade domstolen drygt 21 000 beslut, varigenom klagomål avvisades eller avskrevs. Detta innebar en ökning med cirka 3 000 beslut i förhållande till föregående år. Antalet nytillkomna klagomål uppgick till cirka 41 000. Det största antalet nytillkomna klagomål riktades i tur och ordning mot Ryska federationen (över 6 000), Polen (över 5 000), Rumänien och Turkiet (båda över 3 000). I slutet av året hade domstolen cirka 78 000 klagomål att ta ställning till.

En av de mest uppmärksammade domarna under året var den som domstolen i stor sammansättning meddelade i målet Ilaşcu m.fl. mot Moldavien och Ryska federationen. En av klagandena hade dömts till döden och de övriga tre till långa fängelsestraff av en domstol i Transnistrien, en region i Moldavien som förklarade sig självständig 1991 och vars politiska ledarskap har goda kontakter med Ryska federationen. Domstolen fann att både Moldavien och Ryska federationen var ansvariga enligt konventionen. Moldaviska regeringen hade visserligen inte effektiv kontroll över Transnistrien men Moldavien ansågs ändå ha varit skyldigt att vidta de åtgärder som varit möjliga för att säkerställa klagandenas rättigheter enligt konventionen. Båda staterna fälldes för brott mot tortyrförbudet i artikel 3 och rätten till frihet och säkerhet i artikel 5. Domstolen beordrade båda staterna att genast vidta alla nödvändiga åtgärder för att de två som fortfarande var olagligt

frihetsberövade vid tidpunkten för domen omedelbart skulle frigges. Ministerkommittén beslöt att skyndsamt inleda övervakningen av domens verkställighet. Vid slutet av året hade de båda frihetsberövade ännu inte försatts på fri fot.

På dagordningen för ministerkommitténs övervakning av medlemsländernas verkställighet av Europadomstolens domar stod liksom under föregående år en rad domar mot Italien avseende långa handläggningstider i de nationella domstolarna. Efter granskning av Italiens tredje årsrapport uttalade ministerkommittén kritik mot Italien för att ingen egentlig förbättring ännu kunde skönjas i fråga om handläggningstider och målbalanser.

Övervakningen av domen mot Turkiet avseende de fyra före detta parlamentarikerna (Sadak, Zana, Dicle och Doğan), som också omnämns i föregående års skrivelse, har nu avslutats. Ministerkommittén har förklarat sig nöjd med de åtgärder som Turkiet vidtagit för att verkställa domen. I den slutresolution som antogs i december 2004 konstaterar ministerkommittén bland annat att de fyra klagandena har fått den ersättning som Europadomstolen tilldömt dem, att de inte längre är frihetsberövade samt att säkerhetsdomstolens dom är upphävd och att en ny rättegång har inletts inför en vanlig brottmålsdomstol.

Av de omkring 41 000 klagomålen som väcktes vid Europadomstolen under år 2004 var 511 riktade mot Sverige. Vid slutet av året hade domstolen cirka 650 pågående mål mot Sverige. Under det gångna året bad domstolen regeringen att inkomma med svaromål eller lämna information i 32 mål. Detta är en kraftig ökning av antalet kommunicerade mål jämfört med tidigare år.

Under år 2004 meddelade Europadomstolen sex domar i mål mot Sverige. Endast ett av målen mot Sverige (AB Kurt Kellermann) avgjordes i sak. Sverige friades i målet, som rörde frågan om klaganden fått en opartisk rättegång inför Arbetsdomstolen i enlighet med artikel 6 i konventionen mot bakgrund av att det ingått så kallade intresseledamöter i Arbetsdomstolens sammansättning. Övriga fem mål avskrevs från vidare handläggning genom dom sedan förlikning träffats mellan respektive klagande och Sverige. I flertalet av dessa mål gällde sakfrågan tidsåtgången i inhemska rättegångar.

De nämnda förlikningsdomarna, liksom flera andra domar som har meddelats mot Sverige under senare år, är föremål för övervakning i ministerkommittén. Vid årsskiftet fanns tio domar mot Sverige där en slutresolution avvaktades. Ministerkommittén antog ingen slutresolution i mål mot Sverige under 2004.

Vid slutet av 2004 hade Europadomstolen alltsedan sin tillkomst på 1950-talet meddelat totalt 62 domar i mål mot Sverige. I 28 av målen har Sverige fällts för brott mot konventionen. Referat av Europadomstolens domar återges fortlöpande i Svensk Juristtidning. Vidare finns domarna tillgängliga på originalspråk, det vill säga engelska och/eller franska, på Europadomstolens webbplats (www.echr.coe.int). Sammanfattningar av lagakraftvunna domar i mål mot Sverige återges på regeringens webbplats om mänskliga rättigheter (www.manskligarattigheter.gov.se). Där finns även möjlighet att få tillgång till hela texten på engelska.

4.1 Mänskliga rättigheter, demokratifrågor och rättsligt samarbete

4.1.1 Normativt arbete om mänskliga rättigheter

Det löpande normativa arbetet på området mänskliga rättigheter bedrevs liksom under tidigare år i styrkommittén för mänskliga rättigheter (CDDH) och dess underkommittéer och arbetsgrupper. Arbetet i CDDH rörde även under år 2004 i huvudsak reformen av övervakningssystemet. De förslag till icke bindande instrument som expertkommittén för procedurfrågor (DH-PR) utarbetat godkändes av CDDH med små förändringar och antogs som ovan beskrivits (jämför avsnitt 3.2) av ministerkommittén som en del i ett bredare reformpaket. Under våren 2004 ägde också slutförhandlingarna om protokoll nr 14 rum, både inom ramen för CDDH och ministerkommittén. Därefter har DH-PR inlett arbetet med att följa upp medlemsstaternas genomförande av de rekommendationer som ingår i reformen, något som skall ske genom upprättandet av regelbundna framstegsrapporter. Som en följd av antagandet av protokoll nr 14 har DH-PR, på CDDH:s begäran, också påbörjat en översyn av de regler som gäller för ministerkommitténs övervakning av att Europadomstolens domar efterlevs.

Under år 2004 antog CDDH också riktlinjer om skydd av offer för terrorism. Dessa riktlinjer är avsedda att utgöra ett komplement till de tidigare antagna riktlinjerna om mänskliga rättigheter och kampen mot terrorism.

Expertkommittén för utvecklingen av mänskliga rättigheter (DH-DEV) påbörjade under år 2004 sin uppgift att utarbeta ett icke bindande instrument rörande mänskliga rättigheter och miljön, som huvudsakligen kommer att baseras på Europadomstolens praxis. Detta arbete fortsätter under år 2005.

Expertkommittén för frågor rörande skyddet av nationella minoriteter (DH-MIN), som inte har bedrivit någon verksamhet på senare år, har fått ett nytt mandat av ministerkommittén. Expertkommittén skall vara underställd CDDH. Dess verksamhet skall komplettera den verksamhet som bedrivs med stöd av ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter. DH-MIN skall enligt mandatet utgöra ett forum för utbyte av information och erfarenheter angående skydd av nationella minoriteter.

Den specialistgrupp under CDDH som sysslar med frågor om tillgång till offentlig information (DH-S-AC) diskuterade under år 2004 lämpligheten av att utarbeta ett rättsligt bindande instrument om tillgång till allmänna handlingar. CDDH har nu bett ministerkommittén om mandat att få utarbeta ett sådant instrument. Det är CDDH:s bestämda uppfattning att det bör vara ett fristående instrument och inte ett tilläggsprotokoll till Europakonventionen.

Arbetsgruppen GT-DH-SOC fortsatte under året sin undersökning av frågan om det är möjligt och lämpligt med ett tilläggsprotokoll till Europakonventionen rörande sociala rättigheter. Gruppen, i vilken Sverige deltar, kommer under innevarande år att rapportera till CDDH om sina slutsatser.

4.1.2 Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter

Spanjoren Alvaro Gil-Robles är Europarådets första kommissarie för mänskliga rättigheter. Funktionen inrättades år 1999 med en mandatperiod om sex år som löper ut i oktober i år. Enligt reglerna kan kommissarien inte omväxlas för en andra period. I slutet av år 2004 föreslog vissa medlemsstater en förlängning av den nuvarande kommissariens mandatperiod, bland annat mot bakgrund av att han såsom den första i sitt ämbete fått hantera vissa inkörningsproblem.

I kommissariens uppgifter ingår det att bland annat främja medvetenheten om de mänskliga rättigheterna, ge råd och identifiera brister i staters lagstiftning och rättstillämpning. Detta sker främst genom att kommissarien granskar situationen i medlemsstaterna, vilket utmynnar i rapporter och rekommendationer, samt genomför seminarier.

Under år 2004 besökte kommissarien bland annat Luxemburg, Danmark och Sverige. Besöket i Sverige ägde rum den 21–23 april och var en del av den reguljära verksamheten med studier på plats av situationen för de mänskliga rättigheterna i medlemsstaterna. Kommissarien förde under besöket samtal med företrädare för regeringen, myndigheter och enskilda organisationer. Vidare besökte han bland annat en flyktingförläggning och Kronobergshäktet. Rapporten från besöket finns på såväl den svenska regeringens webbplats för mänskliga rättigheter (www.manskligarattigheter.gov.se) som Europarådets webbplats (www.coe.int/T/E/Commissioner_H.R.)

Kommissarien har under perioden även hållit seminarier om religion och utbildning på Malta och om mänskliga rättigheter och regionala och lokala administrationer i Barcelona.

Kommissarien anordnade också en uppmärksammas konferens i Groznyj i Tjetjenien om problem med de mänskliga rättigheterna i Tjetjenien, vilket bland annat lett till att den tjetjenska presidenten riktat en begäran om samarbete till Europarådet.

Under perioden har kommissarien för mänskliga rättigheter bland annat lämnat synpunkter på förslag om häktesprocedurer i Portugal och på ett förslag att skapa ett nationellt organ mot diskriminering i Polen.

4.1.3 Europeisk konvention om förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

Den europeiska konventionen om förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning trädde i kraft den 1 februari 1989. Konventionen har ratificerats av 45 av Europarådets 46 medlemmar. Enda undantaget är Monaco, som upptogs som medlem i Europarådet först under år 2004. Sverige ratificerade konventionen den

21 juni 1988. Enligt konventionen upprättas en kommitté (CPT) för att undersöka behandlingen av frihetsberövade i syfte att stärka skyddet mot tortyr och annan förnedrande behandling.

CPT inledde sin verksamhet 1990. Sedan dess har den gjort ett stort antal övervakningsbesök. Dessa är antingen av ordinarie eller ad hoc-karaktär. Under perioden den 1 augusti 2003–31 juli 2004 genomförde CPT 22 besök. Av dessa var följande tio reguljära inom ramen för verksamhetsplanen: Andorra, Kroatien, Estland, Finland, Georgien, Island, Litauen, Portugal, Turkiet och Österrike. Tolv besök hade ad hoc-karaktär och avsåg Armenien, Azerbajdzjan, Bulgarien, Lettland, Malta, Moldavien (två besök), Rumänien, Schweiz, Makedonien, Turkiet och Storbritannien. Fler besök planerades under hösten 2004, bland annat för första gången till Serbien och Montenegro.

De besöksrapporter som avfattas är inte offentliga men kan offentliggöras om den berörda staten begär det eller samtycker. De allra flesta länder har gått med på att offentliggöra såväl CPT:s som sina egna rapporter efter kommitténs besök. Om en stat misslyckas eller vägrar åtgärda brister som CPT kritiserat har kommittén, under vissa villkor, möjlighet att offentliggöra sin åsikt, genom en så kallad offentlig deklARATION ("public declaration"). Denna möjlighet har de senaste 15 åren utnyttjats i två fall beträffande Turkiet och två fall beträffande Ryska federationen (Tjetjenien).

Kommittén har avlagt besök i Sverige vid fyra tillfällen: år 1991 och 1998, ett ad hoc-besök år 1994, samt det senaste ordinarie besöket år 2003. Rapporterna från kommitténs besök och den svenska regeringens svar till kommittén har alla offentliggjorts.

I sin senaste årsrapport, som lämnades den 21 september 2004, uttrycker CPT oro för tendenser till en uppluckring av det absoluta tortyrförbudet som kommittén iakttagit, särskilt inom ramen för den fortsatta kampen mot terrorismen. CPT:s samtliga årsrapporter och offentliggjorda landrapporter finns tillgängliga på www.cpt.coe.int och genom regeringens webbplats för mänskliga rättigheter på www.manskligarattigheter.gov.se.

4.1.4 Nationella minoriteter

Sverige ratificerade Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk i februari 2000. Konventionsstaternas genomförande av dessa båda konventioner övervakas för ramkonventionens del av Europarådets rådgivande kommitté och för språkstadgans del av Europarådets expertkommitté.

Sverige lämnade sin andra periodiska rapport om genomförandet av den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk i juni 2004 till Europarådets generalsekreterare.

Som ett led i uppföljningen av ramkonventionens genomförande i Sverige, men även för att ge möjlighet till diskussion kring de slutsatser och rekommendationer angående Sverige som ministerkommittén antog i en resolution i december 2003, kommer ett seminarium att äga rum i

Stockholm under våren 2005. Seminariet samarrangeras av Skr. 2004/05:81
Justitiedepartementet och Europarådets rådgivande kommitté.

Den 3 november 2004 antog ministerkommittén, som nämnts ovan, ett förnyat mandat för arbetet i expertkommittén för frågor rörande nationella minoriteter (DH-MIN). Mandatet gäller till utgången av år 2006. Expertkommitténs uppgifter är bland annat att vara ett forum för utbyte av information, erfarenheter och goda exempel på nationell nivå, men även att peka på resultaten av Europarådets och andra relevanta instansers arbete med frågor som rör nationella minoriteter. Expertkommittén kan även ge förslag på fördjupat samarbete för att skydda nationella minoriteter.

4.1.5 Kampen mot diskriminering, rasism och främlingsfientlighet

Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) arbetar bland annat med att analysera situationen i de enskilda medlemsstaterna vad avser rasism, främlingsfientlighet, etnisk diskriminering och liknande intolerans. På grundval av analysen utarbetas rapporter för varje enskilt land. År 2004 publicerade ECRI rapporter om nio länder.

Representanter för ECRI besökte Sverige i oktober 2004 för att samla information inför den tredje rapporten om Sverige. Rapporten kommer att publiceras under våren 2005.

ECRI arbetar även tematiskt genom att anta allmänna policyrekommendationer, sprida exempel på bra åtgärder och samla information om rättsliga åtgärder i medlemsländerna för att bekämpa rasism och intolerans. ECRI antog år 2004 sin nionde allmänna policyrekommendation som behandlar åtgärder mot antisemitism. De goda exemplen avser specialiserade organ för att bekämpa rasism och intolerans på nationell nivå, mediernas agerande i förhållande till rasism och intolerans samt åtgärder mot diskriminering av romer. Genom kontakter med civila samhället i medlemsländerna och olika arrangemang försöker ECRI öka medvetenheten om vikten av åtgärder mot rasism och intolerans. År 2004 genomfördes bl.a. rundabordsmöten i Schweiz och Grekland. Mer information om ECRI:s verksamhet finns på www.coe.int/T/E/human_rights/Ecri/.

4.1.6 Romer

Specialistgruppen för romska frågor (MG-S-ROM), som inrättades 1995, har till uppgift att bidra till en långsiktig förbättring för Europas 8 till 10 miljoner romer. Gruppen fungerar som rådgivare åt ministerkommittén i frågor som gäller romer. Gruppen möts två gånger per år och arrangerar även inspektions- eller studieresor och rundabordssamtal.

Den arbetsgrupp (GT-ROMS) som i januari 2003 inrättades under ministerkommittén för att behandla det initiativ som Finland och Frankrike tagit om ett europeiskt romskt forum med en bred representation, lämnade under året sin slutrapport. I november 2004 inrättades det föreslagna europeiska forumet för romer och resande (The European Roma and Travellers Forum). Därmed har Europarådet bidragit

till att skapa en ideell europeisk organisation för romska frågor. Forumet är en självständig organisation som skall ge romerna i Europa möjlighet att påverka beslutsfattande i frågor som berör dem. Forumet får bland annat ekonomiskt stöd av Europarådet.

4.1.7 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Europarådets styrkommitté för jämställdhetsfrågor (CDEG) skall inom Europarådets verksamhetsområde främja jämställdhetsfrågorna. Sverige ingår i styrkommitténs byrå under perioden 2004–2005.

CDEG fortsatte under år 2004 att prioritera främjandet av lika möjligheter och rättigheter, friheter och ansvar för kvinnor och män, att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor, inklusive arbete mot prostitution och människohandel för sexuella och andra ändamål samt att utveckla jämställdhetsintegreringen inom Europarådet och på nationell nivå. Insatser för att få männen delaktiga i jämställdhetsarbetet har också prioriterats.

Den tillfälliga kommitté som tillsatts för att utarbeta ett förslag till konvention mot människohandel (CAHTEH) beräknas slutföra sitt uppdrag under år 2005 (se även avsnitt 4.1.13.)

Den arbetsgrupp under CDEG som har i uppdrag att utarbeta metoder för att genomföra och följa upp rekommendationen (2002)5 om våld mot kvinnor, avslutade sitt arbete under året. Rekommendationen tar upp olika former av våld mot kvinnor och åtgärder mot detta, bland annat förstärkt lagstiftning. Arbetsgruppens slutliga rapport kommer att tillställas CDEG under år 2005.

Den arbetsgrupp som skapats för att bland annat söka vägar för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i budgetarbetet avslutade under år 2004 sitt arbete. Arbetsgruppens slutliga rapport kommer att tillställas CDEG under år 2005.

Sverige har åtagit sig värdskapet för Europarådets sjätte ministerkonferens på jämställdhetsområdet som kommer att äga rum den 8–9 juni 2006.

4.1.8 Sociala stadgan

Den reviderade sociala stadgan trädde i kraft den 1 juli 1999. Under 2004 har Andorra, Armenien, Azerbajdzjan och Belgien ratificerat den reviderade sociala stadgan, medan Bosnien och Hercegovina, Ungern, Monaco, Nederländerna och Turkiet undertecknat densamma. 45 av 46 medlemsländer i Europarådet har därmed undertecknat antingen 1961 års sociala stadga eller den reviderade sociala stadgan. 36 länder har ratificerat den sociala stadgan och av dem har 19 även ratificerat den reviderade sociala stadgan. Serbien och Montenegro, som inte har skrivit under stadgan, förbereder sig för att kunna göra det.

Sverige lämnade under året sin fjärde rapport om tillämpningen av den reviderade sociala stadgan.

Regeringskommittén har under den aktuella perioden föreslagit två rekommendationer: en till Storbritannien rörande artikel 6 (kollektiv förhandlingsrätt) och en till Irland angående artikel 4 (rätt till skälig lön).

Regeringskommittén har även utfärdat åtta varningar under 2004: till Portugal och Turkiet rörande artikel 1 (rätt till arbete), till Storbritannien angående artikel 6 (kollektiv förhandlingsrätt), till Österrike rörande artikel 16 (rätt till socialt, rättsligt och ekonomiskt skydd för familjen) och till Slovenien och Turkiet gällande artikel 19 (rätt till skydd och hjälp för migrerande arbetstagare och deras familjer), samt till Irland och Luxemburg på grund av försenade rapporter.

4.1.9 Massmedier

Styrkommittén för massmediefrågor (CDMM) behandlar förslag och rapporter som arbetas fram av dess olika arbetsgrupper och expertpaneler.

Konventionen från år 1989 om gränsöverskridande television har inte ratificerats av Sverige. Mot bakgrund av att konventionen reviderades genom ett tilläggsprotokoll från år 1998 har dock en särskild utredare fått i uppdrag att analysera konsekvenserna av ett svenskt tillträde samt att lägga fram förslag till eventuella ändringar i lagstiftningen (Ku dir. 2000:43). Utredaren har fått förlängd tid och skall redovisa uppdraget före utgången av år 2005.

Ministerkommittén antog under året en deklARATION om fri politisk debatt i medierna. Deklarationen bygger huvudsakligen på artikel 10 i Europakonventionen och Europadomstolens rättspraxis. Ministerkommittén antog även en rekommendation (2004)16 om rätten till genmäle i de nya medierna.

Ett intensivt förberedelsearbete har pågått under året inför den sjunde ministerkonferensen på massmedieområdet som Europarådet arrangerar den 10–11 mars 2005. Konferensen skall hållas i Kiev i Ukraina. Det huvudsakliga temat för konferensen är *Integration och mångfald – nya gränser för europeisk medie- och kommunikationspolitik*, men även andra teman som *Yttrandefriheten i kristider*, *Kulturell mångfald*, *Mediepluralism i globaliseringens tid* samt *Mänskliga rättigheter och mediereglering i det nya informationssamhället* kommer att diskuteras. Inför konferensen har Sverige och Finland tillsammans under hösten arbetat med att förbereda en rapport om kulturell mångfald och mediepluralism.

CDMM utarbetade i november ett antal politiska texter angående det fortsatta arbetet inom massmediekommittén. Dessa skall diskuteras och formellt antas på ministerkonferensen i Kiev.

4.1.10 Asyl-, flykting-, medborgarskaps- och integrationsfrågor

Frågor om integration, sociala frågor och migrationsfrågor har sin huvudsakliga hemvist i styrkommittén för migrationsfrågor (CDMG) och dess expertkommittéer: MG-ID om integration och mångfald, MG-EN

om immigranternas barn och MG-ST/E om studerande immigranternas rättsliga status.

CDMG:s uppgift är bland annat att utveckla europeiskt samarbete på migrations- och integrationsområdet, anordna konferenser på ministernivå samt följa upp beslut och överenskommelser från dessa konferenser. Arbetet i styrkommittén och expertgrupperna har särskilt inriktats på frågor som lika rättigheter, ömsesidig respekt och samförstånd samt en förbättrad situation för särskilt utsatta grupper.

På migrationsområdet finns sedan år 2003 en politisk plattform vars syfte bland annat är att upprätta en dialog mellan mottagarländer, ursprungsländer och transitländer samt identifiera utmaningar på migrationsområdet. Inom ramen för denna plattform har två möten anordnats under år 2004, varav det ena behandlat situationen för utländska studenter och det andra ensamkommande barn och deras situation. På dessa möten har även representanter från ett antal afrikanska och asiatiska utvandrings- och transitländer deltagit.

Europarådets sekretariat har påbörjat en diskussion om behovet av ett organ för samordning mellan medlemsstaterna när det gäller migrationsströmmar, samt för att främja mänskliga rättigheter i migrationsssammanhang. Ett förslag har lagts fram om att upprätta en migrationsbyrå med uppgift bland annat att förbättra tillgången till information om migration i medlemsstater och ursprungsländer. Sverige har ställt sig avvaktande till förslaget då liknande funktioner redan finns på global nivå och i EU och något mervärde är svårt att identifiera.

Under år 2004 har expertgruppen MG-ID tagit fram ett utkast till modifierat och förbättrat verktyg för uppföljning och utvärdering av integrationspolitik, så kallade integrationsindikatorer. Utkastet kommer att testas vid mindre seminarier under år 2005.

Expertkommittén MG-EN har haft i uppdrag att undersöka specifika problem som barn med utländsk bakgrund möter i samhället. Gruppen har tillsammans med en konsult analyserat situationen för dessa barn utifrån flera aspekter, bland annat diskriminering, skola, arbetsmarknad, familjeförhållanden och kulturell identitet. MG-EN har lämnat ett förslag på framtida insatser på området. Arbetet kommer även att fortsätta under år 2005.

Expertgruppen MG-ST/E har under år 2004 i samarbete med en konsult studerat situationen för utländska studenter.

CAHAR är Europarådets juridiska expertkommitté för asyl- och migrationsrättsliga frågor och lyder direkt under ministerkommittén. CAHAR har främst till uppgift att på direkt uppdrag av ministerkommittén arbeta fram förslag till Europarådets rekommendationer på migrationsområdet. CAHAR har också egen initiativrätt inom asyl- och migrationsområdet. Kommittén håller som regel ett möte per år. Under det möte som anordnades år 2004 utarbetades ett utkast till rekommendation om exkludering från flyktingstatus i enlighet med artikel 1 F i 1951 års Genèvekonvention. Syftet med rekommendationen är att underlätta en harmonisering av medlemsstaternas praxis när det gäller exkludering. Vidare antogs riktlinjer om tvångsmässig verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut. Riktlinjerna berör bland annat frågor om beslut om

avvisning eller utvisning, förbud mot kollektiv avvisning, om hur ett beslut om avvisning skall meddelas, rätt till överklagande, etc. Både rekommendationerna och riktlinjerna kommer att behandlas av Europarådets ministerkommitté under våren 2005.

Den arbetsgrupp om internflyktingar som beslutats om under tidigare möte, kommer att påbörja sitt arbete under år 2005. Dessutom beslutade CAHAR att inrätta en arbetsgrupp om anländande av asylsökande till hamnar och kustområden.

Europarådets ministerkommitté antog under år 2004 en rekommendation (2004)9 om begreppet ”tillhörighet till en viss samhällsgrupp” som tidigare antagits av CAHAR. Enligt Genèvekonventionen är bland annat den som känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin tillhörighet till viss samhällsgrupp flykting. Det kan sägas vara den förföljelsegrund i Genèvekonventionen som är minst entydig och mest omdebatterad. Rekommendationen söker ge vägledning till medlemsstaterna vid användning av detta begrepp och även säkerställa en på området harmoniserad tillämpning av Genèvekonventionen.

Expertkommittén för medborgarskapsfrågor (CJ-NA) svarar bland annat för uppföljning av genomförandet av 1997 års europeiska konvention om medborgarskap. Sverige ratificerade konventionen i juni 2001. Under år 2004 har kommittén bland annat arbetat med att utforma ett förslag till tilläggsprotokoll med syfte att förhindra uppkomst av statslöshet i samband med statssuccession. Kommittén har också haft ansvar för att förbereda den tredje europeiska konferensen om medborgarskap, som ägde rum i Strasbourg i oktober 2004. Huvudtemat för konferensen var medborgarskap och barn. Inom ramen för detta tema diskuterades bland annat barns förvärv av medborgarskap som ett led i integrationsprocessen, medborgarskap för barn i anslutning till internationella adoptioner, samt problem med statslöshet till följd av brister i födelseregistrering.

4.1.11 Lokal demokrati och gränsöverskridande samarbete

Den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse har ratificerats av 39 av Europarådets medlemmar. Sverige ratificerade konventionen den 21 juni 1989. En närmare redovisning av konventionens innehåll ges i proposition om godkännande av den europeiska konventionen om kommunalt självstyrelse (prop. 1988/89:119). Den så kallade kommunal- och regionalkongressen (CLRAE) har som en uppgift att övervaka att konventionen efterlevs av medlemsstaterna. Sedan år 1995 har kongressen lämnat övervakningsrapporter om 35 länder. Under åren 2004–2005 kommer ytterligare åtta länder att bli föremål för kongressens övervakning, däribland Sverige. En sådan övervakning av Sverige inleddes i slutet av år 2004 och en rapport beräknas överlämnas under år 2005.

Styrkommittén för kommunala och regionala myndigheter (CDLR) har under år 2004 haft två möten. Tidigare påbörjade aktiviteter har fortsatt. Dessa aktiviteter rör bland annat lokal demokrati och deltagande, indelning och struktur, finansiering och service till medborgarna samt

gränskommunal samverkan. En särskild expertgrupp för lokal och regional demokrati (LR-DP) har tillsatts för att bistå CDLR att genomföra aktiviteter som är relaterade till demokratiskt deltagande på lokal och regional nivå. Inom ramen för denna grupps arbete pågår diskussioner om formerna för den fortsatta hanteringen av etiska frågor.

Två rapporter om struktur och organisation i Moldavien och i Tjeckien har antagits. Två rekommendationer har antagits som rör förfarandet vid indelningen i kommuner eller i landsting samt gränskommunalt samarbete. Rekommendationen om kommuners och landstings finansiella resurser har uppdaterats och antagits.

En konferens om lokal demokrati och medborgarnas deltagande har hållits i Norge. Vidare har en konferens om etiska regler ägt rum i Nederländerna. Inom ramen för det integrerade projektet om att skapa fungerande demokratiska institutioner (IP1-S-EE) har en rekommendation 2004(11) om elektronisk röstning i vallokal och en rekommendation 2004(15) om e-förvaltning ("e-government") antagits. Detta projekt avslutades med en konferens i Spanien. Temat på konferensen var demokratins framtid i Europa. Sverige tog aktiv del i planeringen av konferensen och ansvarade för en workshop som handlade om deltagande och medborgarskap.

Styrkommittén har avslutat sitt arbete med att ta fram två parallella rättsliga instrument om regionalt självstyrelse i form av en konvention och en rekommendation. Ministerkommittén har behandlat denna fråga vid ett flertal möten och funnit att det inte finns majoritet bland medlemsstaterna för vare sig en konvention eller en rekommendation. Frågan om regional självstyrelse kommer att behandlas vid ett europeiskt kommunministermöte under år 2005.

4.1.12 Bioetik

Styrkommittén för bioetik (CDBI) har hållit två möten under år 2004. Kommittén utarbetar för närvarande, inom ramen för olika arbetsgrupper, förslag till olika tilläggsprotokoll till konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin. Syftet med dessa är att de skall komplettera och utveckla konventionens bestämmelser inom skilda områden.

Ministerkommittén antog under året det av CDBI föreslagna protokollet om skydd av mänskliga rättigheter i samband med biomedicinsk forskning.

Arbetet med ett förslag till protokoll om genetiska undersökningar har fortsatt under år 2004 och kommer, liksom arbetet med frågor som gäller biobanker, att vara styrkommitténs huvudfrågor under det kommande året.

Ett av CDBI utarbetat förslag till rekommendation rörande skydd av mänskliga fri- och rättigheter för personer med psykiska störningar antogs under år 2004 av ministerkommittén.

Ministerkommittén antog i december 2004 en rekommendation om domstolsprövning av förvaltningsbeslut med mera. Ett arbete inleddes med att undersöka möjligheten att utarbeta en rekommendation om god förvaltning. Styrkommittén för rättsligt samarbete (CDCJ) antog riktlinjer för skyddet av persondata i användningen av så kallade smartkort. Den straffrättsliga styrkommittén (CDPC) ägnade en stor del av sitt möte i mars 2004 åt att diskutera frågor som rör terrorism. Bland annat behandlades mandatet för kommittén (PC-RM) som omarbetar Europarådets konvention om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott. Mandatet utvidgades på så sätt att kommittén nu har valmöjlighet att låta konventionsarbetet omfatta även förebyggande av penningtvätt och finansiering av terrorism. CDPC tog även del av en slutrapport som rörde särskild undersökningsteknik i relation till terroristhandlingar och gav också den kommitté som sammanställt rapporten i uppdrag att utarbeta en rekommendation. CDPC behandlade vidare frågor som rör mandat för andra befintliga arbetsgrupper, bland annat arbetet med skydd för barn mot sexuell exploatering och skydd av vittnen och kollaboratörer. Därutöver offentliggjorde CDPC 2002 års rapport om den organiserade brottsligheten i medlemsstaterna.

Den tillfälliga kommittén rörande arbete mot människohandel (CAHTEH) fortsatte sitt arbete med en ny konvention om människohandel. I kommitténs mandat framgår att konventionen särskilt skall fokusera på offrens rättigheter och innehålla regelverk om skydd och stöd till offer och vittnen. En särskild övervakningsmekanism skall också skapas för att säkerställa att medlemsländerna efterlever konventionen. Konventionen förväntas vara färdigförhandlad och därmed kunna öppnas för undertecknande vid Europarådets toppmöte i maj 2005. Kommittén för terrorismfrågor, expertgruppen CODEXTER, som samordnar Europarådets aktiviteter och åtgärder för att förebygga och bekämpa terrorism, har under året inlett ett intensivt arbete med att bland annat utarbeta en ny konvention för att förebygga terrorism. Även denna konvention förväntas vara färdigförhandlad och kunna öppnas för undertecknande vid Europarådets toppmöte i maj i år.

Kommissionen för effektivisering av rättsväsendet (CEPEJ) består av delegater från samtliga 46 medlemsstater. CEPEJ har sedan kommissionen inrättades 2002 hållit fyra plenarmöten. CEPEJ:s uppdrag är att förbättra kvaliteten, effektiviteten och funktionen av rättsväsendet, framför allt domstolsväsendet, i medlemsstaterna samt att förbättra genomförandet av Europarådets rättsakter om rättssäkerhet och effektivitet inom rättsväsendet. Arbetet för att åstadkomma detta har bland annat innefattat att hitta metoder för att förkorta handläggningstider i rättsliga instanser, förbättra utsikterna för att domar och beslut verkligen verkställs och på angivet sätt, förbättra förhållandet mellan domstolar och den enskilde medborgaren (förbättrad service, bemötande, teknik med mera), vidta direkta hjälpåtgärder för att förbättra rättsväsendet i särskilda medlemsstater (så kallade länderaktiviteter). Arbetet under år 2005 kommer främst att inriktas på att utvärdera och jämföra de europeiska rättsordningarna, bland annat i syfte att ta fram förebilder för olika

4.1.14 Folkrättsfrågor

Kommittén för internationell rätt (CAHDI) har i uppdrag att behandla frågor om internationell rätt och särskilt frågor av betydelse för Europarådets verksamhet. I kommittén representeras varje medlemsstat normalt av rättschefen i respektive utrikesdepartement. Dessutom deltar stater med observatörsstatus i Europarådet (Kanada, Heliga Stolen, Japan, Mexiko och USA), Israel och därutöver vissa internationella organisationer (Nato, OECD, FN-organ, Röda Korset, Interpol med flera).

Ett stående inslag i kommitténs verksamhet fortsätter att vara granskningen av reservationer till internationella fördrag, inklusive Europarådets egna instrument. Kommittén har under år 2004 liksom tidigare ägnat tid åt arbetet inom FN:s Internationella juristkommission (ILC) och generalförsamlingens sjätte (juridiska) utskott. Dessutom har CAHDI fortsatt arbetet med en sammanställning av medlemsstaternas nationella praxis beträffande statsimmunitet med sikte på publicering under år 2005. På bland annat svenskt initiativ har CAHDI under år 2004 ägnat uppmärksamhet åt frågor om rättssäkerhet vid genomförandet av FN-sanktioner. CAHDI har vidare följt den internationella brottmålsdomstolens (ICC) verksamhet, under år 2004 bland annat genom diskussioner om en brottsofferfond och om domstolens fältverksamhet och budget. Liksom under tidigare år har CAHDI haft uppgiften att till ministerkommittén avge yttranden i olika rättsliga frågor, bland annat som en följd av förslag från Europarådets parlamentariska församling eller annars med ursprung i organisationens löpande verksamhet. Detta paneuropeiska forum erbjuder rättscheferna i CAHDI goda möjligheter att tillsammans med ett antal observatörer diskutera den internationella rättsutvecklingen och dessutom knyta värdefulla personliga kontakter.

4.1.15 Djurskyddsfrågor

Under året har Europarådet arbetat vidare med konventionen om skydd av ryggradsdjur som används för försök eller för andra vetenskapliga ändamål, samt med konventionen om skydd av djur under internationella transporter. När det gäller den sistnämnda arbetas för närvarande med att färdigställa de så kallade uppförandekoderna ("code of conducts"). När det gäller konventionen om skydd av animalieproduktionens djur pågår det ett ständigt arbete med rekommendationer för olika djurslag. Under året beslutades om förbättrade rekommendationer för hållande av svin.

4.2.1 Social sammanhållning

Styrkommittén för social sammanhållning (CDCS), som möts två gånger per år, samordnar och driver på samarbete mellan medlemsstaterna i syfte att främja social sammanhållning och utveckla ett integrerat förhållningssätt till sociala frågor. Mandatet är brett och omfattar frågor som rör arbetsmarknad, migration, barn- och familjepolitik, socialförsäkring, socialpolitik, demografisk utveckling och bostadspolitik.

Styrkommittén bidrog till en rad viktiga beslut under år 2004. Bland annat antogs en reviderad strategi för social sammanhållning, i vilken begreppet social sammanhållning för första gången definieras utifrån ett Europarådsperspektiv. I det sammanhanget gav styrkommittén vid sitt novembermöte stöd till förslaget att etablera en grupp visa personer med uppgift att utarbeta en självständig rapport med synpunkter på hur arbetet med den nya strategin skall bedrivas.

Barnfrågor

Europarådets forum för barn- och familje frågor har under året slutfört sitt arbete och ersatts av en expertkommitté för barn- och familje frågor. Samtidigt antog styrkommittén ett utkast till en rekommendation om barns rättigheter på institutioner och i olika omvårdnadsmiljöer.

4.2.2 Socialförsäkringsfrågor

Expertkommittéerna för standardisering inom socialförsäkringsområdet (CS-CO) och för tillämpningen av Internationella arbetsorganisationens (ILO) konventioner och rekommendationer (CS-CR) samlas båda en gång om året för att utvärdera medlemsländernas framsteg inom det sociala trygghetsområdet. Medlemsländerna anmodas inför dessa möten att inkomma med årliga rapporter.

CS-CO gick vid sitt sjätte möte i maj 2004 igenom de landsspecifika rapporterna om efterlevnaden av den europeiska sociala balken. I september inkom Sverige med sin 37:e årliga rapport om tillämpningen av balken och dess protokoll för perioden den 1 juli 2003–30 juni 2004.

Av praktiska och administrativa skäl fattades beslut om att slå samman CS-CR med CS-CO under en övergångsperiod på två år. Det slutgiltiga beslutet om detta måste dock tas av styrkommittén CDCS.

I december 2004 besökte representanter från CS-CO Socialdepartementet för att under ett endagsseminarium med berörda tjänstemän i Regeringskansliet diskutera Europarådets arbete och de internationella konventionerna.

4.2.3 Befolkningsstudier

Kommittén för befolkningsstudier (CAHP) har som sin viktigaste arbetsuppgift den årliga framställningen av en publikation över befolkningsutvecklingen i medlemsstaterna. Insamlingen av statistik sker i nära samarbete med EU:s statistikkontor och med FN. Under året har en översyn av publikationens formgivning och innehåll inletts.

Befolkningskommittén har under året haft två möten. Endast en tredjedel av medlemsstaterna är representerade vid varje möte och insparade medel utnyttjas för att anlita konsulter. Under år 2004 var sammanlagt åtta konsulter anlitade för att ta fram rapporter inom områdena *Ändrade familjeformer i Europa, Migration och integration* samt *Åldrandet och återverkningar på socialpolitiken*. Studierna publiceras i Europarådets serie påföljande år. Under år 2004 publicerades sammanlagt fem rapporter. All information finns därtill tillgänglig på Europarådets webbplats. En stor del av kommitténs arbete har ägnats åt förberedelser inför Europarådets högnivåkonferens om befolkningsfrågor den 7–8 april 2005. Konferensen syftar till att lyfta fram den demografiska utvecklingen som utmaning för social sammanhållning. Flera rapporter skall presenteras vid konferensen. Planeringen av konferensen har skett i nära samarbete med parlamentariska församlingen och ett antal andra kommittéer inom Europarådet.

4.2.4 Hälso- och sjukvård

Styrkommittén för hälso- och sjukvårdsfrågor (CDSF) arbetar i huvudsak med frågor som rör kvalitetsnormer i hälso- och sjukvården, jämlik tillgång till vård samt medborgarens/patientens roll och inflytande.

Ett viktigt inslag i kvalitetsarbetet är den rekommendation (1995)15 om förberedelse, användning och kvalitetssäkring av blodpreparat som revideras varje år.

Även inom kommitténs andra arbetsområden har under perioden rekommendationer utarbetats och beslutats av ministerkommittén, däribland en rekommendation (2004)7 om organhandel, en rekommendation (2004)17 om patienten och internet och en rekommendation (2004)19 om kvalitetskrav för organtransplantationsverksamhet. Samverkan mellan EU, WHO och Europarådet inom hälso- och sjukvårdsområdet är mycket aktiv, i syfte att sammantaget nå bästa möjliga resultat för medlemsstaterna.

4.3 Utbildnings- och kulturfrågor och kulturell mångfald

4.3.1 Utbildning

Vid styrkommitténs för utbildning (CDED) årliga sammanträde diskuterades bland annat insatser under det europeiska året om medborgarskap genom utbildning, som äger rum under år 2005 (se nedan). Vidare diskuterade kommittén aktiviteter med anledning av att

det i december 2004 var femtio år sedan Europarådets kulturkonvention antogs. Dessa aktiviteter kommer främst att äga rum i början av 2005 under det polska ordförandeskapet i ministerkommittén. Rapporter lämnades också om det pågående arbetet inom språk- respektive historiprojekten.

Fortbildning för lärare

Europarådets fortbildningsprogram för lärare har genomgått stora förändringar, främst av administrativ natur. De kurser som erbjuds inom ramen för fortbildningsprogrammet kommer att få starkare koppling till Europarådets huvuduppgifter. I Sverige svarar Uppsala universitet för Sveriges deltagande i fortbildningsprogrammet för lärare.

Utbildning för demokratiskt medborgarskap respektive ledarskap

Myndigheten för skolutveckling deltog under år 2004 i det fortsatta arbetet med strategier och åtgärder för utbildning för demokratiskt medborgarskap. År 2004 utgör slutpunkt för fas två inom detta arbete. För att sammanfatta det som gjorts har år 2005 utlysts till *Europeiskt år om medborgarskap genom utbildning*.

Myndigheten för skolutveckling samordnar Sveriges deltagande i arbetet med utbildning för demokratiskt ledarskap. Under året har man i detta syfte deltagit i två av de konferenser som organiserats inom ramen för detta arbete. Den 13–14 december 2004 i Sofia i Bulgarien hölls öppningskonferensen för Europeiskt år om medborgarskap genom utbildning. Omkring 150 personer, däribland politiska beslutsfattare, experter, tjänstemän och representanter för enskilda organisationer samlades för att anta de rekommendationer omkring det europeiska året om medborgarskap genom utbildning som utarbetats, presentera Europarådets stödmaterial för undervisning om medborgarskap och mänskliga rättigheter, utbyta information om genomförande i de olika medlemsstaterna, samt diskutera samarbetet mellan Europarådet och andra internationella organisationer.

Vidare har Sveriges samordnare under året lämnat underlag till den undersökning som, inom ramen för arbetet med utbildning för demokratiskt ledarskap, genomförts angående olika länders policy på området. Resultatet av denna undersökning finns både som en övergripande rapport och som en del av mer omfattande delrapporter för olika regioner. Dessa rapporter presenterades vid ett koordineringsmöte i Strasbourg den 18–19 november 2004.

Inom området högre utbildning har Sverige, liksom tidigare år, prioriterat arbetet med erkännandefrågor och med att underlätta studenters rörlighet. I juni 2004 antog den kommitté som övervakar genomförandet av Europarådets och Unescos gemensamma konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i europaregionen (Lissabonkonventionen) en rekommendation om erkännande av gemensamma examina. Rekommendationen är en bilaga till Lissabonkonventionen och innebär samma bindande åtagande för

4.3.2 Kultur och kulturarv

Styrkommittén för kulturfrågor (CDCULT) höll sitt tredje möte i mitten av oktober 2004. Inom ramen för Europarådets program för översyn av nationell kulturpolitik (National Cultural Policy Review Programme) presenterades en nationell rapport om utarbetandet av en ny kulturpolitik för Cypern. Vidare rapporterades bland annat om ett utvecklingsprojekt inom ramen för ett av Europarådets stödprogram för kulturellt utbyte mellan länder, MOSAIC, som är en uppföljning av målsättningen att skapa en ram för förändring och samarbete mellan länder i södra Kaukasien (Armenien, Azerbajdzjan och Georgien). Projektet gäller utveckling av kulturprogram för bland annat museer och bibliotek, samt kulturprogram för städer i södra Kaukasien.

Styrkommittén för kulturarvsfrågor (CDPAT) höll sitt tredje möte i slutet av oktober 2004. Arbetet har fortsatt med uppföljningen av resultatet från kulturministerkonferensen i Portoroz i Slovenien (april 2001) och kommittén har under året bland annat arbetat intensivt med att utarbeta förslag till en ramkonvention för kulturarvet som en resurs för utveckling och tillgänglighet. Arbetet innebär en tvärspektoriell syn på kulturfrågorna, och betyder för Europarådets arbete att främjandet av mänskliga rättigheter och demokrati och ett hållbart brukande av kulturarvet knyts närmare samman.

Riksantikvarieämbetet har under perioden bland annat deltagit i Europarådets expertarbetsgrupp för att ta fram förslag till ramkonvention för kulturarvet samt i Europarådets projekt HEREIN, vilket är ett databasprojekt med syfte att öka och underlätta kontakterna mellan kulturarvsinstitutioner i Europa. Genom projektets internetportal görs aktuell information tillgänglig, som till exempel kulturmiljölögnstiftning, policydokument och uppgifter om administration och organisation inom kulturarvsområdet. Samarbetet syftar även till att skapa ett kontaktnät för erfarenhetsutbyte mellan deltagarna och deras institutioner.

4.3.3 Idrott

Styrkommittén för idrottsfrågor (CDDS) höll sitt 27:e möte i mars 2004. Vid mötet diskuterades förberedelserna inför det tionde mötet för europeiska ministrar med ansvar för idrottsfrågor, som genomfördes i Budapest, Ungern den 14–15 oktober 2004. CDDS enades också om att ett särskilt konto för projekt riktade till idrottsverksamhet i flyktingläger i Europa, främst Kaukasien och Balkan, skulle inrättas. Detta kan ses som en uppföljning av ministerkommitténs rekommendation (2003)⁷ om idrotten som en resurs för att lindra konsekvenserna av humanitära katastrofer. Medlemsstaterna uppmanades att ge frivilliga bidrag för detta ändamål. Den svenska regeringen beviljade i oktober 2004 ett bidrag om 400 000 SEK till Europarådet för att möjliggöra projekt med inriktning på fysisk aktivitet för barn och ungdomar som på grund av väpnad

konflikt befinner sig i flyktingläger i olika delar av Europa. Målet med verksamheten är att genom idrott motverka effekterna av humanitära katastrofer.

Huvudtemat för idrottsministermötet i oktober var god styrning för idrotten i Europa. Andra teman vid mötet var relaterade till det internationella samarbetet mot dopning inom idrotten och det framtida europeiska idrottssamarbetet under perioden 2004–2008.

Liksom tidigare år har Europarådet rekommenderat medlemsstaterna att betala Europas regeringars andel av Världsan antidopningsbyråns (WADA) budget i enlighet med andelen för medlemsstaternas bidrag till Europarådets budget. Sverige har under året betalat sin andel till WADA enligt detta beräkningssätt.

Konventionen mot läktarvåld (ETS 120) hade den 31 december 2004 ratificerats av 39 länder och undertecknats av ytterligare fyra länder.

Konventionen mot dopning (ETS 135) hade den 31 december 2004 ratificerats av 46 länder och ytterligare tre länder hade undertecknat densamma. Även länder utanför Europarådet har ratificerat konventionen.

Tilläggsprotokollet till Antidopningskonventionen (ETS 188) har fått allt större anslutning och trädde i kraft den 1 april 2004. Den 31 december 2004 hade tilläggsprotokollet ratificerats av 14 länder och undertecknats av ytterligare 16 länder. Sverige har varit aktivt inom övervakningsgruppen för konventionen, där frågor relaterade till efterlevnaden av konventionen och tilläggsprotokollet, utvecklingen av WADA och frågan om utarbetandet av en global konvention mot dopning inom idrotten under Unesco, särskilt behandlats. Sverige innehar ordförandeposten i *European Coordination Forum*, det forum som inom Europarådet ansvarar för att samordna medlemsstaternas uppfattning i WADA-frågor.

Regeringskansliet har utarbetat en nationell rapport om Sveriges efterlevnad av sina åtaganden under konventionen mot dopning. En delegation från övervakningsgruppen för konventionen har studerat rapporten och gjort ett besök i Sverige. Delegationen har i sin tur utarbetat en rapport med synpunkter och rekommendationer på Sveriges efterlevnad av konventionen och presenterat den för övervakningsgruppen. Sverige kommer att få ta del av rapporten och skall därefter inom två år återkomma till övervakningsgruppen med en redogörelse av vilka åtgärder som vidtagits till följd av gruppens rekommendationer.

4.3.4 Ungdomsfrågor

Styrkommittén för ungdomsfrågor (CDEJ) genomförde två möten under år 2004. Vid dessa möten sammanträdde styrkommittén tillsammans med ungdomsorganisationernas organ, det så kallade rådgivande rådet (Advisory Council), och fattade gemensamma beslut i vissa frågor, till exempel beträffande budgetprioriteringar.

Expertbesök genomfördes i Kosovo och Makedonien inom ramen för den rådgivande verksamhet som pågår för att utveckla ungdomspolitik i Europarådets medlemsstater.

CDEJ har partsavtal med Europeiska unionen på följande tre områden: utbildningar för ungdomsledare, ungdomsforskning och utveckling av ungdomspolitik samt samarbete med Medelhavsländerna framför allt med ungdomsledareutbildningar (Euro-Med Youth Cooperation). Sverige har varit representerat i en seminariegrupp för ungas delaktighet och förhållandet mellan barn-, ungdoms- och familjepolitik.

Under år 2004 delade Europeiska ungdomsfonden ut 2 356 406 euro i bidrag. Sammanlagt anordnades 220 projekt i form av seminarier och konferenser om aktuella ungdoms- och samhällsfrågor. Internationella ungdomsorganisationer (49 st) tilldelades 465 000 euro i administrativt stöd. Fonden gav även 134 000 euro i stödbidrag till publikationer och utbildningsmaterial. Sverige bidrog med 60 033 euro till fondens budget. Bidrag till fonden är numera obligatoriska.

De båda europeiska ungdomscentrumen i Strasbourg och i Budapest anordnade under år 2004 sammanlagt 32 seminarier för ungdomar samt 24 ungdomsledarutbildningar. I dessa aktiviteter deltog 2100 ungdomar.

I anslutning till Europarådets toppmöte i Warszawa i maj 2005 planeras ett ungdomsmöte äga rum.

5 Annan verksamhet knuten till Europarådet

Knutet till Europarådet finns verksamhet på en rad områden, som inrättats genom olika avtal som vissa medlemsländer ingått. Det står medlemsstaterna fritt att välja om de vill tillträda dessa så kallade partsavtal för att delta i och finansiera de aktiviteter som genomförs inom ramen för dem. Några avtal omfattar alla medlemsländer och kallas utökade partsavtal.

5.1 Partsavtalet på social- och hälsoområdet

Sverige deltar sedan 1986 i partsavtalets handikappkommitté (CD-P-RR). Under året har arbetet med att utforma en handlingsplan för handikappolicy dominerat verksamheten. I det arbetet har även övriga länder i Europarådet, utanför partsavtalet, deltagit. Det har skett som ett led i förslaget att under en treårsperiod arbeta för att så många medlemsstater som möjligt skall gå med i partsavtalet. På sikt är tanken att en fullfjädrad styrkommitté för handikappfrågor skall inrättas. Kommitténs årliga möte hölls i Bukarest i september 2004.

5.2 Europafarmakopén

Antalet medlemsstater som ratificerat Europarådets konvention om utarbetandet av en europeisk farmakopé² har nu ökat till 35 stycken, jämfört med 32 föregående år. Sverige har varit anslutet sedan 1975. Utöver medlemmarna deltar ytterligare fjorton länder (varav nio

² Ung. ”kvalitetsnormer för läkemedel och läkemedelssubstanser”.

utomeuropeiska) samt WHO som observatörer vid Skr. 2004/05:81
Europafarmakopékommisionens möten.

Den 15 juni 2004 firade Europafarmakopén 40-årsjubileum med en officiell ceremoni vid Europarådet i Strasbourg. Det ordnades även en utställning i centrala Strasbourg om Europafarmakopéns roll för folkhälsan och kvaliteten på läkemedel. Sverige representerades vid ceremonin av den svenska delegationen till Europafarmakopékommisionen, samt bidrog med material till utställningen. Ett stort symposium om Europafarmakopéns inriktning i framtiden anordnades också med anledning av 40-årsjubiléet. Symposiet, som var förlagt till Budapest i Ungern, gästades av 350 deltagare från 40 olika länder, bland annat Australien, Kina och Brasilien. Sverige var väl representerat vid symposiet och bidrog med tre föreläsare och en moderator.

Europafarmakopékommisionen valde en ny ordförande våren 2004, Michael Morris från Irland. Han har en regulatorisk bakgrund som är värdefull för samarbetet mellan Europafarmakopén och Läkemedelsmyndigheterna. Hösten 2004 tillsattes nya experter och ordföranden för Europafarmakopéns olika expert- och arbetsgrupper. Sverige har en god representation i grupperna och innehar ordförandeposten i en expertgrupp och en arbetsgrupp.

Den femte upplagan av Europafarmakopén gavs ut år 2004 och trädde i kraft den första januari 2005. I den femte upplagan har ett omfattande arbete lagts ned för att harmonisera olika europeiska riktlinjer beträffande föroreningar i läkemedelssubstanser. Under 2004 har också det första supplementet till femte upplagan getts ut. Sverige har aktivt bidragit till arbetet med dessa utgåvor.

För att öka produktionen av monografier³ i Europafarmakopén har ett pilotprojekt genomförts som innebär ytterligare ett sätt att utarbeta monografier på. Sverige har deltagit med en expert. Projektet innebär ett ökande engagemang från läkemedelsindustrin. Projektet har nu utvärderats och eftersom det fallit väl ut kommer det att permanentas.

Under år 2004 har ett projekt påbörjats som innebär att alla gamla monografier i Europafarmakopén som inte ännu uppdaterats med nya moderna analysmetoder skall revideras för att motsvara dagens kvalitetskrav. Detta arbete skall vara avslutat till Europafarmakopéns 6:e upplaga som kommer ut år 2006.

Våren 2004 anordnade Europafarmakopén ett symposium i Cannes om processanalytisk teknologi. Processanalytisk teknologi innebär att läkemedelsindustrin inte behöver göra en frisläppningskontroll av läkemedlet utan att de i stället styr sina tillverkningsprocesser och gör kontroller under produktionen. På symposiet diskuterades hur Europafarmakopén kan hjälpa till inom detta område för att underlätta för industrin.

Samarbetet mellan Europafarmakopén, den amerikanska och den japanska farmakopén avseende harmonisering av de olika farmakopéernas monografier fortsätter. En enhetlig markering som visar

³ Ung. "kvalitetsstandard"

vad som är harmoniserat i monografierna i de olika farmakopéerna har införts i den femte upplagan. Skr. 2004/05:81

5.3 Europarådets utvecklingsbank

Europarådets utvecklingsbank ger lån och garantier till projekt inom särskilda områden med anknytning till Europarådets verksamhet. Prioritet har alltid givits projekt med en social inriktning, såsom stöd åt flyktingar, återuppbyggnad efter naturkatastrofer, insatser för utsatta folkgrupper, miljöskydd och dylikt.

Europarådets utvecklingsbanks totala utlåningsvolym uppgår i dag till 11 miljarder euro och bankens eget kapital uppgick vid 2004 års slut till 4,5 miljarder euro. Banken har två ledningsorgan: styrelsen och bankens administrativa råd, där Sverige är representerat via Utrikesdepartementet respektive Finansdepartementet.

Banken har under det gångna året fortsatt att verka för att kreditgivningen i ökad utsträckning skall gynna projekt i Central- och Östeuropa. Europarådets nye generalsekreterare Terry Davis har betonat vikten av att samarbetet mellan banken och Europarådet stärks, vilket har välkomnats inom banken. Från svensk sida har det påpekats att banken i större utsträckning bör samarbeta med andra aktörer för att undvika en alltför dominerande finansiering av banken samt att utlåningen även fortsättningsvis skall fokusera på socialt prioriterade projekt inom exempelvis utbildnings- och hälsosektorn samt på stöd till minoriteter.

Under år 2004 slutfördes förhandlingar om Irlands medlemskap i banken. Irland blev därmed den 38:e medlemmen i Europarådets utvecklingsbank.

5.4 Pompidougruppen för narkotikafrågor

Medlemsantalet i Pompidougruppen uppgick under år 2004 till 34 länder. Pompidougruppens syfte är att bidra till att utveckla en multisektoriell, balanserad, effektiv och nyskapande drogpolicy i medlemsländerna. De ministrar som ansvarar för samordningen av narkotikafrågorna möts i princip vart tredje år och beslutar då om inriktningen av samarbetet fram till nästa ministermöte. Vid ministermötet i oktober år 2003 antogs ett nytt treårsprogram för Pompidougruppens arbete. Arbetsprogrammet är uppdelat i sex huvudområden (plattformar): 1) förebyggande, 2) vård och behandling, 3) kriminalvård och kontrollaspekter, 4) forskning, 5) etiska frågor, samt 6) kontroll vid flygplatser. Det nya arbetsprogrammet innebär att Pompidougruppen kommer att förändra sitt arbetssätt i riktning mot ett mer långsiktigt arbete, till skillnad från det mer ad hoc-betonade upplägg som hittills varit rådande. Samtliga arbetsgrupper har genomfört möten under året och för närvarande pågår förberedelserna för utvärdering av det nya arbetssättet, vilken skall vara klar inför nästa ministermöte år 2006.

5.5 Filmstödsfonden "Eurimages"

Skr. 2004/05:81

I slutet av 1988 etablerade Europarådet genom ett partsavtal en europeisk fond för stöd till filmproduktion, kallad "Eurimages". Fonden hade 30 medlemmar vid årsskiftet 2004/2005.

Fonden förfogade under år 2003 över knappt 20,6 miljoner euro (knappt 187,6 miljoner kronor). Sveriges bidrag, som utbetalas av Svenska Filminstitutet, uppgick samma år till 493 700 euro (drygt 4,5 miljoner kronor). Under år 2004 förfogade fonden över 19,5 miljoner euro (knappt 178 miljoner kronor). Det svenska bidraget uppgick detta år till 526 700 euro (4,8 miljoner kronor).

Under år 2003 erhöll svenska projekt stöd med 380 000 euro (knappt 3,5 miljoner kronor). Under år 2004 fick inte någon film med svensk huvudproducent stöd. En film med svensk samproducent erhöll 210 000 euro (drygt 1,9 miljoner kronor).

5.6 Kommissionen för demokrati genom lag

I den europeiska kommissionen för demokrati genom lag (Venedigkommissionen) är samtliga Europarådets medlemsstater samt Kirgizistan parter. Vitryssland är associerad medlem och tio andra länder har observatörsstatus. Sydafrika har särskild samarbetsstatus.

Till kommissionens viktigare uppgifter har hört att på begäran bistå staterna i Central- och Östeuropa vid utarbetandet av nya demokratiska konstitutioner, baserade på Europarådets grundläggande principer om demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Kommissionen bidrar till att sprida erfarenheterna av de europeiska konstitutionella systemen och ge råd åt enskilda stater.

Under senare tid har kommissionen arbetat med konstitutionella frågor i en rad länder, varav några är Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Serbien och Montenegro, Turkiet och Ukraina. Kommissionen är även aktiv i frågor om annan lagstiftning som rör till exempel medier, politiska partier och val till politiska församlingar. Bland andra ämnen som tagits upp kan skyddet av mänskliga rättigheter i Kosovo nämnas.

5.7 Europarådets Nord-Sydcentrum

Nord-Sydcentret etablerades år 1989 och skall främja samarbete och solidaritet samt utbildning och information om det ömsesidiga beroendet mellan Nord och Syd. Centret har 20 medlemsländer. Verksamhet år 2004 omfattade fyra program: global utbildning och ungdom, dialog mellan Europa och Afrika, dialog i Medelhavsregionen och informationsaktiviteter. Centret strävar på så vis efter att bidra till ökad medvetenhet och utbildning i medlemsländerna om globalisering och utveckling, samt till dialog mellan företrädare för olika delar av samhället i Europa och andra världsdelar och regioner. Som exempel på ämnen som särskilt uppmärksammades kan nämnas kvinnans situation och rättigheter samt barnets rättigheter.

Eftersom EU ändrat sina regler för finansiellt stöd och numera enbart stöder specifika projekt och aktiviteter har Nord-Sydcentret fortsatt översynen av sin organisation. EU fortsätter dock att vara en viktig samarbetspartner, inte minst inom Medelhavsregionen. Centret söker vidga samarbetet med andra aktörer.

5.8 Europeiskt centrum för moderna språk i Graz

Hittills har 33 länder anslutit sig till språkcentret i Graz, däribland Sverige. Målsättningen för centret är att vara en mötesplats för ansvariga för språkpolitik och språkutveckling, lärarutbildare, lärare med flera. Genom studiegrupper och seminarier bedrivs ett omfattande arbete med språkutveckling och flerspråkighet. Sverige har under år 2004 sändt deltagare till samtliga seminarier etc. till vilka Sverige inbjudits.

5.9 Korruptionsbekämpning

Inom gruppen av stater mot korruption (GRECO), där 38 länder är medlemmar, har arbetet med att utvärdera medlemsstaternas efterlevnad av sina åtaganden vad gäller korruptionsbekämpning fortsatt. Armenien och Azerbajdzjan blev under året nya medlemmar. En utvärderingsrapport avseende den första utvärderingsomgången antogs beträffande USA medan uppföljningsrapporter antogs beträffande Albanien, Bulgarien, Danmark, Grekland, Kroatien, Lettland, Litauen, Makedonien, Norge, Polen, Rumänien, Tyskland och Sverige. För Sveriges del innehöll uppföljningsrapporten en rekommendation om att öka medvetenheten hos offentliga tjänstemän om korruptionsproblematiken. Vidare fortsatte arbetet med den andra utvärderingsomgången som omfattar frågor om vinning av korruption, offentlig förvaltning och ansvar för juridiska personer. Utvärderingsrapporter avseende denna andra utvärderingsomgång antogs beträffande Belgien, Estland, Finland, Frankrike, Island, Lettland, Luxemburg, Norge, Polen, Slovakien och Storbritannien. Ett utvärderingsbesök med anledning av den andra utvärderingsomgången ägde rum i Sverige under oktober 2004, utifrån vilket en utvärderingsrapport sannolikt kommer att antas under 2005.

6 Förteckning över medlems- och kandidatländer samt observatörländer

Medlemsstater

Albanien	Makedonien (F.d. jugoslaviska
Andorra	republiken Makedonien, fYROM)
Armenien	Malta
Azerbajdzjan	Moldavien
Belgien	Monaco
Bosnien och Hercegovina	Nederländerna
Bulgarien	Norge
Cypern	Polen
Danmark	Portugal
Estland	Rumänien
Finland	Ryska federationen
Frankrike	San Marino
Förenade Kungariket	Schweiz
Georgien	Slovakien
Grekland	Slovenien
Irland	Spanien
Island	Statsförbundet Serbien och Montenegro
Italien	Sverige
Kroatien	Tjeckien
Lettland	Turkiet
Liechtenstein	Tyskland
Litauen	Ukraina
Luxemburg	Ungern
	Österrike

Länder som sökt inträde i Europarådet

Vitryssland

Observatörer

Amerikas förenta stater
Heliga Stolen
Kanada
Japan
Mexiko

Länder som har särskild gäststatus i parlamentariska församlingen

Israel
Vitryssland (gäststatusen suspenderad)

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 mars 2005

Närvarande: statsminister Persson, ordförande, och statsråden Ringholm, Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Karlsson, Nykvist, Andnor, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback, Baylan

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar skrivelse 2004/05:81 Redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté m.m. under år 2004